

Azərbaycan-Türkiyə ilişkilerinin stratejik niteliği derinleşiyor

ARAZ ASLANLI

Yeni tip koronavirüsün tüm insanlığı ve uluslararası ilişkiler sistemini olumsuz anlamda köklü bir biçimde etkilediği bir dönemde, Türkiye-Azərbaycan ilişkilerinde olumlu gelişmeler yaşanmaya devam ediyor.

Salgının başlangıç aşamasında 25 Şubat 2020’de Bakü’de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Azərbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev’in katılımıyla Türkiye-Azərbaycan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi 8’inci Toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıda ikili ilişkilerin stratejik niteliğini güçlendiren önemli kararlar alındı, 13 anlaşma ve 1 ortak bildiri imzalandı. İmzalanan önemli belgelerin onaylanarak yürürlüğe girmesi süreci Haziran 2020 başları itibarıyla tamamlandı. Şöyle ki, imzalanan belgelerden “Askeri Mali İşbirliği Anlaşması”, “Tercihli Ticaret Anlaşması”, “Güvenlik İşbirliği Anlaşması Ek Protokolü” ve “Vize Muafiyeti Anlaşması” 31 Mayıs 2020 tarihinde Azərbaycan Milli Meclisi tarafından onaylandı. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından belgelerin onaylanmasına ilişkin 2 Haziran 2020 tarihinde imzalanan kararın 3 Haziran 2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanıp yürürlüğe girmesiyle süreç tamamlanmış oldu.

Vize Muafiyeti Anlaşması

Vize Muafiyeti Anlaşması ile iki ülke arasındaki vize muafiyetinin hem sınırları hem de süresi genişletilmiş oldu. İki ülke arasında yıllardır görüşülen vize meselesi, aslında varlık nedenine dair üst düzey yöneticiler nezdinde karşılıklı bir anlayış olsa da yurttaş düzeyinde sürekli tartışılan bir konuydu. Her iki toplum da birbirine bu denli yakın iki ülkenin, “bir millet iki devlet” olarak nitelendirilen iki stratejik ortağın birbirlerinin vatandaşlarına bunca zamandır vize uygulaması sürekli eleştiriliyordu. Hatta zaman zaman medyada, üst düzey yetkililere dayandırılarak, Türkiye ile Azərbaycan arasındaki vize konusuna bazı komşu

ülkelerin de müdahil olduğuna ve özellikle Azərbaycan'a baskı yapmaya çalıştıklarına ilişkin açıklamalar yer alıyordu. Digər yandan, hər iki tərəfin də güclü və bağımsız dış politika uygulamaya çalışmasının vize konusunda da rahat adım atmalarına olanak sağlayacağı biliniyordu.

Nitekim öyle de oldu. Bilindiği üzere, Türkiye Azərbaycan vətəndaşlarına yönəlik vize məcburiyyətini Türkiyə'də bir aya kadar kalacaklar üçün tək tərəfli bir şəkildə kaldırmış, buna qarşın Azərbaycan öncə vize şərtlərini hafifletmiş və çox sayda Türkiyə vətəndaşını (bəliqli şərtlərə sahib olmaları kaydıyla) vize kapsamı dışında tutmuş, 1 Eylöl 2019 tarixi itibarıyla da Azərbaycan Cümhuriyyətini 30 günə kadar ziyarət etmək istəyən və gəçərli ulusal pasaporta sahib Türkiyə Cümhuriyyəti vətəndaşlarına vize muafiyəti gətirmişti. Yeni düzənləməylə birlikdə artıq hər iki ölkənin də gəçərli pasaport sahibi vətəndaşları, digər ölkəyə giriş, transit gəçiş ya da gəçici kalma işləmlərində, kəndi ölkələrinin ulusal məcəzualarının imkân verdiği azami kalış sūreleri saklı kəlmək kaydıyla, 90 gün sūreylə vize alma yükümlölüğündən muaf tutulmaya başladı. Bunun bir sonrakı aşaması, iki ölkə vətəndaşlarının digər ölkədə artıq sūresiz olaraq ikamet etmə hakkına sahib olmaları olacaqtır.

Karşılıklı olaraq onaylanıp yürürlüğe giren “Askeri Mali İşbirliğı Anlaşması”, “Tercihli Ticaret Anlaşması”, “Güvenlik İşbirliğı Anlaşması Ek Protokolü” və “Vize Muafiyeti Anlaşması”, bu yönde atılan çok önemli adımlar.

Askeri ve ticari ilişkileri gelişiyor

Tercihli Ticaret Anlaşması yıllardır derinleştirilmeye çalışılan ekonomik ilişkilere ve iki ölkə arasındaki ticaret hacminin artırılması hedefine önemli katkı yapacaktır. Hatırlanacağı üzere, iki ölkə arasında 11 Ekim 2019 tarihinde imzalanan ve 2 Ocak 2020 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Basitleştirilmiş Gümrük Hattına İlişkin Mutabakat

Zaptı, ikili ticareti kolaylaştırıcı bir adım olmuştu. Yeni anlayışla birlikte iki ülke arasında belirli ürünlerin ticaretinde kota ve gümrük vergisi uygulanmayacak.

Yürürlüğe giren bir diğer belge olan Askeri Mali İşbirliği Anlaşması ise Türkiye'nin Azerbaycan'a askeri alanda destek sağlamasını öngörüyor. Anlaşmaya göre Azerbaycan, Türk savunma sanayisi şirketlerinden 200 milyon Türk Lirası değerinde ürün ve hizmet satın alacak. Basına yansıdığı kadarıyla Azerbaycan Türkiye üretimi İHA ve SİHA'larla birlikte Altay tankı ve Atak helikopteri alacak. Haziran ayı içinde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçisi Hazar İbrahim Türk medyasına, Azerbaycan Savunma Bakanı Orgeneral Zakir Hasanov ise ulusal bir televizyon kanalına yaptığı açıklamada bu bilgileri doğruladılar. Ayrıca iki ülkenin savunma sanayisinde ortak üretimi ve ortak askeri tatbikatları artıracakları da üst düzey yetkililer tarafından ifade ediliyor.

İkili ve çoklu çerçevede gelişen bu ilişkilerde genellikle tarihi, kültürel, toplumsal ve diğer yumuşak güç faktörleri daha ön planda görünse de Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin en önemli boyutunu ilişkilerin stratejik bir nitelik taşıması teşkil ediyor.

Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin potansiyeli

Aslında Azerbaycan-Türkiye ilişkileri tarihsel derinliği, çok boyutluluğu ve potansiyeli itibarıyla hem Türkiye hem de Azerbaycan dış politikasında özel bir konuma sahip. Türkiye-Azerbaycan ilişkileri sembollerle yüklüdür. Türkiye 30 Ağustos 1991'de bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan'ı tanıyan ilk ülke olmuştur. Hem de bu adımı daha Sovyetler Birliği resmi olarak dağılmadan önce, 9 Kasım 1991'de atmıştır.

İkili ve çoklu çerçevede gelişen bu ilişkilerde genellikle tarihi, kültürel, toplumsal ve diğer yumuşak güç faktörleri daha ön planda görünüyor. Fakat hiç kuşkusuz Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin en önemli boyutunu ilişkilerin stratejik bir nitelik taşıması teşkil ediyor. Son

Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər
və Strateji Araşdırmalar Mərkəzi
QAFSAM
Caucasian Center for International
Relations and Strategic Studies

gelişmeler ikili ilişkilerin stratejik niteliğini daha da derinleştirmekte. Kuşkusuz askeri işbirliğinin ve genel olarak güvenlik alanındaki ortaklığın derinleştirilmesi bu sürece güç katacaktır. İki ülke yurttaşlarının diğer ülkede süresiz ikamet, izin almaksızın çalışma, kendi ülkesindeymiş gibi iş kurma, emlak edinme vs. haklara sahip olmaları da en yakın zamanda gerçekleştirilmesi gereken hedefler arasında. İki ülkenin çeşitli sektörlerde rekabet düzeyi yüksek ortak markalar oluşturmak için girişimleri desteklemesi de öncelikler arasında olmalı.

[Azerbaycan Devlet Gümrük Akademisi Daire Başkanı olan Araz Aslanlı aynı zamanda Kafkasya Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (QAFSAM) Başkanıdır]

Kaynak: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/azerbaycan-turkiye-iliskilerinin-stratejik-niteliği-derinliyor/1901031>